

Van jazz tot gothic

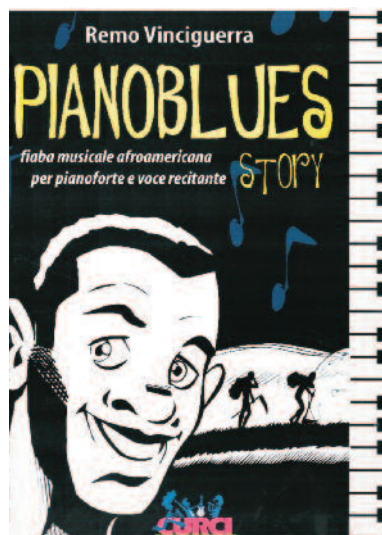
Pianoalbums voor nieuwe generaties uit Italië, Engeland en Tsjechië

Olga de Kort-Koulikova

Voor docenten die vanuit hun eigen muzikale achtergrond weinig tot geen ervaring met jazz- en popmuziek hebben, kan zelfs een simpele vraag van een leerling over iets anders dan het vertrouwde, klassiek pianorepertoire hoofdbreken bezorgen. Niet dat er geen methodes of kinderalbums bestaan met jazz-, pop- en rockmuziek, het is juist de onoverzichtelijkheid en onbekendheid van het hele aanbod die de keuze moeilijk maken. Welke stukken te kiezen, waar zijn ze te vinden, welke pianoalbums zijn geschikt voor beginners en welke niet? In de loop van jaren verzamelen docenten een eigen noodkit met beproefde albums en stukken uit verzamelbundels om nieuwsgierige leerlingen noodzakelijke eerste hulp te verlenen. Maar als ze de smaak te pakken hebben en steeds naar meer vragen, wat dan, wat moeten ze daarna spelen?

Navraag bij pianodocenten leert dat de inhoud van jazzbibliotheken van docenten in Rusland, Portugal, Tsjechië, Engeland, Zweden en Italië vrij identiek is. De meest gekozen boeken zijn nog steeds de Amerikaanse Bastien series en de Engelse albums van Trinity College. Bij albums wordt de toon aangegeven door *Chester's Easiest Rags* van Carol Barratt, *Rhythm & Blues* van Schaum, *Microjazz* van Christopher Norton en *Klavierstücke* van Heinrich Klassen. Deze universele, wereldwijd gespeelde composities worden aangevuld met albums van in eigen land bekende en populaire componisten. En juist deze albums zijn de verborgen schatten die veel grotere bekendheid verdienen.

Boogie-beren, improvisaties voor Roodkapje en spookhuizen van Remo Vinciguerra

De Italiaanse pianoleerlingen en hun docenten hebben al ruim 26 jaar de luxe hun kennismaking met jazzmuziek met boeken van **Remo Vinciguerra** te beginnen. Tussen ruim 50 pianobundels van deze pianist, componist en pedagoog zijn er albums voor beginners en gevorderde spelers, bundels met improvisatiestukken, preludes, sonatines en etudes. Ze geven een gevarieerd beeld van klanken, ritmes, stijlkenmerken en kleuren van jazz, zonder de technische kant uit het oog te verliezen. Het is leuk om een swingend stuk voor je vrienden te spelen, maar waar en wanneer plaats je accenten, hoe speel je een baslijn en hoe krijg je al die zo dicht op elkaar genoteerde triolen onder de knie? De antwoorden op deze en nog meer vragen vinden leerlingen en docenten in *Pianolandia*, *Primo jazz*, *Il piccolo pianista di rag time*, *I preludi*

colorati, *Il jazzista virtuoso* en vele andere boeken van Vinciguerra, die jonge jazzvirtuozen graag nog meer voor zijn geliefde stijlen en genres wil enthousiasmeren.

Bij beginnende leerlingen kunnen docenten starten met *Pianolandia - Het eerste boek voor pianostudie in jazzstijl* (1991). In deze geïllustreerde bundel met korte stukken en oefeningen maken kinderen kennis met de beginprincipes van jazz. Ze leren meer over dynamiek (*Pianoforte of fortepiano?*), harmonieën en akkoordenspel (*Magische akkoorden, Een simpele melodie uit drie magische akkoorden*), oefenen in het spelen van triolen (*Drie per een, een per drie*) en bestuderen hun eerste jazzritmes (*Een, twee, drie met veel swing*). Spelenderwijs en op een natuurlijke manier kunnen ze door deze eenvoudige stukjes aan de klanken van jazzmuziek wennen en bijbehorende ritmes en notatie herkennen.

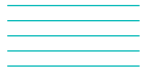

1. L'Orso boogie, uit R. Vinciguerra, *Il mio primo concerto*. © Edizioni Curci, 1998.

De wereld van kinderen, speelgoed en dieren met hun karakteristieke bewegingen vormen de bron van ritmische en klankassociaties in het album *Il mio primo concerto (Mijn eerste concert. Gemakkelijke stukken in jazzstijl voor piano, 1988)*. Het concert gaat beginnen en toeschouwers maken kennis met de deelnemers onder wie het neefje van Pink Panter en de mooiste kat van de wereld die 's nachts blues op het dak zingt. Jazzritmes worden geïntroduceerd door boogie dansende beren (muziekvoorbeeld 1) en in de vierkwartsmaat van de dixieland springende kangoeroe. Ook de in volle vaart rijdende en toeterende trein, regendruppels en vallende herfstbladeren worden in jazzritmes vertaald. Al deze vergelijkingen en ritmische associaties zijn toegankelijk en begrijpelijk voor kinderen. Ze ontdekken jazz-elementen in dagelijkse ritmes en geluiden en ervaren deze als natuurlijke uitdrukkingsmanier. Een van de vele in de wereld van muziek.

Dit album kan goed gecombineerd worden met jazzstukken uit *Primo jazz - Gemakkelijke stukken in jazzstijl voor piano* (1990). Hier maakt de componist beginnende pianisten wegwijs in jazzstijlen. Ze ontdekken het geheim van maatsoorten (*Vijfkwartsmaat, Heimelijke pasjes van een kat in de nacht in 12/8*) en leren melodische wendingen en ritmes van blues, ragtime en swing herkennen (*Kleine blues, Eerste jazz, Eerste ragtime, Nostalgische swing*). Niet vergeten zijn ook de melodieën van Glenn Miller (*In de stijl van Glenn*) en syncopen en wisselende basakkoorden van de stride piano (*Baby Stride Piano*).

Er blijven nog zeker voldoende geheimen in jazzmuziek te ontdekken. En daarvan is het geheim van improvisatie een van de belangrijkste. Om de nieuwsgierigheid van leerlingen aan te wakkeren geeft Vinciguerra vijftien voorbeelden van improvisaties in diverse toon- en maatsoorten in *Le mie prime improvvisazioni (Mijn eerste improvisaties - Etudes in fraseringstechniek van gemiddelde moeilijkheidsgraad voor piano en keyboard, 1993)*. Ook de stijlkenmerken van improvisaties in lichte muziek en rock komen aan bod. Aan het eind van het boek worden leerlingen aangemoedigd om zelf te improviseren - het liefst elke dag. Op de plaats van de afsluitende etude nr.16 vinden ze tips over

notatie die ze meteen kunnen toepassen in hun eigen boekje *Mijn eerste improvisaties*. Over inspiratiebronnen hoeven leerlingen zich geen zorgen te maken – ze zijn overal te vinden. Als voorbeeld maakt Vinciguerra een improvisatie over Roodkapje.

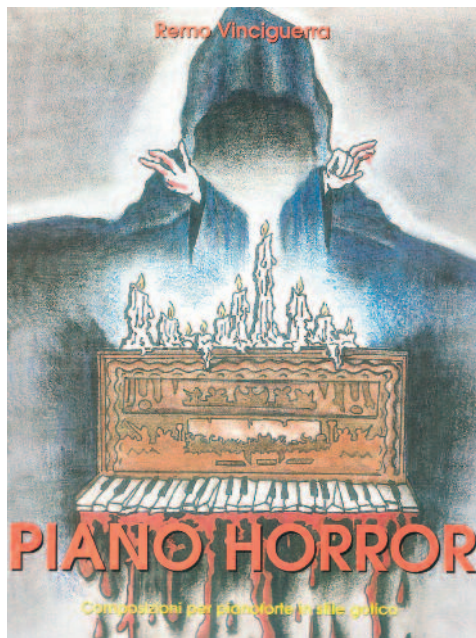
Blues, boogie, jazzwalsen, rhythm and blues, dixieland en zelfs reggae, cha-cha-cha en disco kunnen ook uitstekend gespeeld worden door vier handen. De primo-partijen van albums *Il Rosso e il nero* (1990), *A quattro mani nel jazz* (1992) en *A quattro mani nel blu* zijn geschikt voor beginners, terwijl meer gevorderde leerlingen of een docent secundo-partijen voor hun rekening kunnen nemen.

Docenten die thematische voorspelconcerten organiseren of zich tijdens een les niet tot een of twee stukjes blues willen beperken, krijgen van Vinciguerra de kans om meer verdieping in de kennis en de kunde van hun leerlingen (en zichzelf) te brengen. Het muzikale materiaal van *Pianoblues story - Een Afro-Amerikaans sprookje voor piano en verteller* (2005) over het ontstaan en de ontwikkeling van de blues is minder geschikt voor beginnende spelers, maar ook zij kunnen mee luisteren of zelfs mee helpen door het spelen van basnoten of akkoorden. Voor gevorderde leerlingen is er de *Pianoblues story*, verteld door een Afro-Amerikaanse pianospeler, een bluesparadijs met alle technische, melodische en ritmische kenmerken van deze stijl. De opgedane kennis over akkoordschema's, blue notes en harmonische contrasten komt bij elkaar in de afsluitende *Blues Sonatine*, met haar langzame delen *Lento blues*, *Andante blues* en de opgewekte *Allegro boogie*. Hier kunnen de leerlingen naar hartenlust hun fantasie gebruiken en proberen er een concertstuk van te maken zoals men ze op jazzfestivals hoort.

2. ... E vai! Studio nr.6, uit R. Vinciguerra, *Tempi moderni*. © Edizioni Curci, 1995.

Met zo veel aandacht voor jonge jazzpianisten, zouden docenten bijna vergeten dat er ook liefhebbers van pop- en rockmuziek bestaan die het liefst iedere week een nieuw liedje willen instuderen. Om hun dorst naar nieuwe muziekstukken te lessen kunnen pianisten beginnen met het album *Tempi moderni (Moderne tijden - Gemakkelijke en opbouwende stukken in popstijl voor piano)* (1995). De zestien etudes met goed in het gehoor liggende melodieën besteden aandacht aan pedaalgebruik, octaafspel in de linkerhand (...*E vai! Studio nr. 6*, muziekvoorbeeld 2), staccato (*Blob, Studio nr. 4*) en legato-spel (*Keith, Studio nr. 15*), het verplaatsen van ritmische accenten (in *Weekend, Studio nr. 9*) en akkoordenspel (*Tempi moderni, Studio nr. 16*). De aangegeven tempi zijn vrij snel, maar het notenbeeld oogt heel rustig, de notenafstanden zijn minimaal en de akkoordprogressies zijn logisch en zonder grote sprongen, zodat de spelers de ruimte krijgen om tempi op te bouwen. Intussen zien de beginnende en iets gevorderde spelers direct de praktische toepassing van al deze akkoorden en octaven en begrijpen zij de muzikale betekenis van accenten, beat, aangehouden noten en toevallige voor-tekens.

Kinderen die tegen Villa Volta en het Spookslot van de Efteling kunnen en dol op spookverhalen zijn, kunnen hun hart bij *Piano Horror - Composities voor piano in gothic stijl* (2001) ophalen. De tien korte stukjes vertellen het ‘bloedstollende’ verhaal van een spookhuis. De donkere sfeer van een verlaten slot waar uit elke hoek gesluerde gestalten rijzen en vreemde handen uit het niets je proberen te grijpen, is meesterlijk weergegeven door geoctaveerde basnoten, nerveuze akkoorden, pittige chromatiek en een mist en mysterie toevoegende uitgeschreven pedaallijn. Ook de tempoaanwijzingen zijn bijzonder inventief bedacht: *Allegro pauroso* (Angstig allegro), *Allegro preoccupato* (Bezorgd allegro), *Allegro raccapricciante* (Afschuwelijke allegro) en *Allegro spettrale* (Spook-allegro). De

korte begeleidende verhalen die de vreemde stilte in het huis en angstgevoelens nog meer benadrukken, zullen in de smaak vallen bij doorgewinterde gothic fans, maar ook niet bang aangelegde jonge pianisten zullen plezier aan dit album beleven. Voordat je het weet, moet je als docent nog een *Piano Horror* voorspeelavond op een donkere Halloweenavond organiseren. Uit voorzorg heeft de uitgever toch een vermelding – vanaf twaalf jaar – geplaatst, want je weet het maar nooit met al die vreemde dromen en spookhuizen...

Dansschoentjes en kunst der jazzvingervlugheid uit Tsjechië

Uit Tsjechië komen twee pianoalbums met stukken voor dromerige kinderen en jazzvirtuozen in spe. Het eerste is van **Jan Matásek** (geb.1972), die in zijn land bekend staat als componist van toneel- en filmmuziek. Zijn pianoalbum *What I found in the attic* is een muzikaal verhaal over verrassingen die men altijd tegen kan komen bij het zolder- of kelderopruimen. Een voor een komen oude, vergeten maar ooit voor hun bezitters waardevolle spullen onder het stof vandaan. Opgepoetst en in het zonnetje gezet, blijken ze helemaal niet zo waardeloos te zijn: ze hebben ieder een verhaal dat jonge pianisten naar de tijd van fonografen (*A crackle phonograph*), danslessen (*Shoes from dancing lessons*), zijden zakdoeken

